

20251222

Till: Landsbygds- och infrastrukturdepartementet
Diarienummer: LI2025/01620**Remissvar på EU-kommissionens förslag till Europaparlamentets och Rådets förordning om fastställande av villkoren för genomförandet av unionens stöd till den gemensamma jordbrukspolitiken för perioden 2028–2034****Sammanfattning av Ekologiska Lantbrukarnas synpunkter**

Sverige står inför betydande utmaningar när det gäller livsmedelsförsörjning, beredskap och långsiktig hållbarhet. Den gemensamma jordbrukspolitiken (CAP) för perioden 2028–2034 är därför av avgörande betydelse för att skapa förutsättningar för en robust, konkurrenskraftig och miljömässigt hållbar livsmedelsproduktion i hela landet. EU-kommissionens förslag till förordning om villkoren för genomförandet av unionens stöd behöver utformas så att det stärker både jordbrukets motståndskraft och mångfald, samtidigt som den administrativa bördan hålls på en rimlig nivå.

En viktig del är att **strukturomvandlingen inom jordbruket måste adresseras tydligare**. Antalet jordbruksföretag i Sverige minskar kontinuerligt, vilket riskerar att urholka både livsmedelsproduktionens geografiska spridning och dess långsiktiga robusthet. Mindre och medelstora gårdar – inklusive ekologiska gårdar – spelar en viktig roll för biologisk mångfald, öppna landskap, djurvälstånd och lokal livsmedelsförsörjning. Ett stödsystem som i praktiken gynnar fortsatt koncentration riskerar att motverka dessa mål.

Vi anser därför att ersättningar, även inom djurhållningen, bör **differentieras** i högre grad. Exempelvis kan ersättningen utformas så att högre stöd ges för de första djurenheterna eller hektaren, med en successiv avtrappning vid större besättningar. Det är inte rimligt att samma ersättningsnivå tillämpas för mycket stora besättningar som

för mindre gårdar, om ambitionen är att bevara en mångfald av jordbruksföretag och motverka att mindre jordbruk slås ut.

En annan betydelsefull utgångspunkt för att stödsystemet ska fungera är att det måste vara **smidigt och effektivt**. Jordbruksverket behöver ges förutsättningar för en modern administration som i högre grad använder redan tillgängliga data för kontroll och uppföljning, snarare än att lägga ytterligare bördor på lantbrukarna. Tidigare nyckeltal för administrationens effektivitet, som funnits i regleringsbreven men senare tagits bort, har varit viktiga styrmedel och bör återinföras eller ersättas med likvärdiga verktyg.

En **grundläggande förutsättning för en livskraftig jordbrukssektor är ökad lönsamhet** för fler lantbrukare, oavsett företagsinriktning. Stödsystemen behöver i högre grad rikta sig till **aktiva brukare** och utformas så att de främjar en mångfald av företagstyper – från mindre familjejordbruk till större specialiserade verksamheter. För att möjliggöra utveckling, generationsväxling och anpassning till nya krav krävs även **investeringsstöd som är ändamålsenliga, långsiktiga och praktiskt fungerande**. Stöden bör vara tillräckligt flexibla för att kunna möta olika produktionsinriktningar och regionala förutsättningar, samtidigt som handläggning och regelverk inte försvårar nödvändiga investeringar i konkurrenskraft, hållbarhet och robusthet.

Sammantaget är det avgörande att den **framtida CAP inte innebär minskade resurser till jordbruket** och de befintliga medlen behöver användas till träffsäkra och **spetsiga ersättningar som stärker miljönytta, djurvälfärd och jordbrukets långsiktiga robusthet**. Detta förutsätter att de öronmärkta medlen till jordbruket värnas och att jordbruksbudgeten som helhet inte urholkas.

Den ökade flexibiliteten för medlemsstaterna innebär samtidigt risker. Om mer ansvar flyttas till nationell nivå måste det säkerställas att medlen används rätt och bidrar till gemensamma mål. **Ersättningarna bör i högre grad kopplas till de samhällsnyttor lantbruket levererar**, snarare än till areal. I detta är en tydlig ekoersättning nödvändig, eftersom ekologisk produktion redan bidrar till flera av politikens prioriterade mål.

Nedan redovisar vi våra mer specifika synpunkter på förslaget, inklusive både farhågor och positiva steg i rätt riktning.

Nationella rekommendationer och styrning inom den gemensamma jordbrukspolitiken - Artikel 2

Vi ser en **oro för att gemensamma miljövillkor inom EU försvagas** till följd av ett ökat utrymme för nationella beslut. Detta riskerar att leda till olika ambitionsnivåer mellan medlemsländerna och därmed snedvriden konkurrens. Samtidigt konstaterar vi att det i kommissionens förslag **saknas öronmärkta medel för såväl ekologiskt jordbruk som för miljö- och klimatåtgärder**, vilket ytterligare försvagar möjligheterna att säkerställa en hög och likvärdig miljöambition inom unionen. För att upprätthålla och utveckla ekologiskt jordbruk samt andra miljönyttor är det avgörande att tillräckliga budgetmedel avsätts inom styrningen av den gemensamma jordbrukspolitiken. De budskap som framförts i de strategiska dialogerna om behovet av ökad miljö- och klimatfinansiering återspeglas inte i tillräcklig utsträckning i det nuvarande förslaget.

Förvaltning av gårdar och bestämmelser av skyddsmetoder - Artikel 3

Vi ställer oss **positiva till att ekologiskt jordbruk undantas från villkoren i b) och c)**, då dessa krav redan uppfylls genom den ekologiska certifieringen. När det gäller villkor i a) anser vi att **flera av de krav som omfattas där med fördel kan hanteras inom ramen för riktade miljöersättningar**. Exempelvis skulle ersättningar för bevarande och skötsel av landskapselement – såsom åkerholmar, diken och andra strukturer som tidigare omfattats av särskilda stöd – kunna bidra till att stärka den biologiska mångfalden. Det finns redan i dag många ekologiska och konventionella lantbruk som aktivt bevarar dessa värden, och en tydlig miljöersättning skulle kunna ge ytterligare incitament och leda till ökade miljönyttor.

Vi anser även att **villkor a) bör delas upp**, då det i dagsläget omfattar två skilda delar: skydd av kolrika marker och permanenta gräsmarker å ena sidan, samt bevarande av landskapselement å den andra. Dessa områden har olika syften och kräver olika styrmedel, vilket talar för en tydligare uppdelning.

Exempelvis på en tydlig ersättning skulle kunna vara **längden på åkerkanter** som kan användas som ett mätbart kriterium kopplat till biologisk mångfald, särskilt i skogs- och mellanbygder. Detta är ett mått som är relativt enkelt att fastställa med hög precision och som kan ligga till grund för en **tydlig, rättssäker och mätbar ersättning**. En sådan utformning skulle gynna biologisk mångfald och samtidigt vara praktiskt hanterbar för både lantbrukare och myndigheter.

Miljö- och klimatprioriteringar - Artikel 4

Utvecklingen av ekologiskt jordbruk lyfts fram som ett krav i förslaget, vilket innebär att Sverige behöver säkerställa att **stödet till ekologisk produktion finns kvar på nuvarande nivå, eller**

en ökad sådan.. För att uppnå målen krävs dessutom att stödsystemet kompletteras med **ökade och mer träffsäkra marknadsinsatser**, som stärker efterfrågan och förbättrar lönsamheten för ekologiska lantbrukare. Utan fungerande marknadsåtgärder riskerar ambitionerna för ekologiskt jordbruk att inte få genomslag i praktiken.

Syftet med förslaget är i grunden bra, men kopplingen mellan **certifiering och EU-stöd** riskerar att skapa problem i praktiken. Tidigare har certifieringen fungerat som ett **marknadsredskap** och som grund för att uppfylla kraven för EU-stöd, men när dessa system nu kopplas direkt till varandra kan det uppstå glapp mellan certifieringens kontroller och stödsystemets krav. Detta leder till **överkontroller av ekologiska lantbruk**, vilket lägger stor press på både lantbrukarna och de som genomför revisionerna. Revisorn hamnar i en svår situation, med en blandning av roller och ansvar, vilket dessutom kan innebära **ökade kostnader för revisionsföretagen** - vilket i sin tur kan **leda till ökade kostnader för lantbrukaren**.

Problemet ligger i princip i **rollfördelningen**: myndigheternas uppgift ska vara att kontrollera stöden, medan certifieringen är ett marknadsverktyg - när dessa roller blandas förskjuts uppdraget och resurser används ineffektivt.

Gradvis avtagande arealbaserat inkomststöd - Artikel 6

Vi är positiva till inriktningen i kommissionens förslag om en **gradvis utfasning av det generella arealstödet**, liksom till **införandet av ett maxtak för stödutbetalningar**. Dessa förslag kan bidra till en mer rättvis och mer ändamålsenlig fördelning av medel och minska de incitament som i dag driver på en oönskad strukturomvandling.

I detta sammanhang anser vi att även **stöden till djurhållning bör differentieras**, exempelvis genom högre ersättning för de första 50 eller 100 djurenheterna, eller för de första 100 hektaren och en successiv avtrappning vid större besättningar. En sådan utformning skulle bättra **stödja små och medelstora gårdar**, stärka jordbrukets geografiska spridning och bidra till **ökad robusthet i livsmedelsproduktionen**.

För att stärka stödsystemets legitimitet är det dessutom avgörande att en större andel av resurserna riktas mot **faktiska tjänster och nyttor för samhället**, snarare än till markinnehav eller produktionsvolym. Ersättningar bör i högre grad kopplas till leverans av miljö- och klimatnytta, biologisk mångfald, djurvälstånd och andra ekosystemtjänster, där såväl konventionella som ekologiska gårdar spelar en central roll.

Stöd till småbrukare - Artikel 7

Vi är **skeptiska till införandet av ett småbrukarstöd**, eftersom ett sådant stöd riskerar att låsa in mark i ineffektiva strukturer och att mark hålls i bruk främst för att uppfylla stöd villkor snarare än för faktisk produktion. I ett svenskt sammanhang, där jordbruket generellt präglas av stora

och konkurrenskraftiga produktionsenheter, finns det därför en påtaglig risk att ett småbrukarstöd får låg träffsäkerhet och att budgeten inte utnyttjas till det bästa.

Om ett småbrukarstöd trots detta bedöms nödvändigt att införa, kan det dock motiveras av behovet att **inkludera vissa produktionsformer som i dag faller utanför gårdsstödet**. Särskilt gäller detta **grönsaksodlare** och andra intensiva verksamheter som bedriver **aktiv produktion** men som inte når upp till kravet om minst fyra hektar. För dessa kan ett småbrukarstöd bidra till ökad livsmedelsproduktion, diversifiering och lokal försörjning, i linje med erfarenheter från bland annat Frankrike.

För att **minimera de negativa effekterna är det avgörande att stödet utformas med tydliga krav på aktivt brukande**. Villkoren måste vara enkla att kontrollera och säkerställa faktisk produktion. En nedre hektargräns är därför nödvändig för att undvika passivt markinnehav och för att stödet ska få avsedd effekt.

Miljö- och klimatåtgärder inom jordbruket - Artikel 10

Vi är positiva till **ersättningar som leder till en mer hållbar produktion**, men anser att ekologisk produktion av de nämnda system i förslaget, är det enda system som på ett enkelt och tillförlitligt sätt kan kontrolleras genom etablerad certifiering.

Ett särskilt omställningsstöd är inte det stöd som i första hand behövs. Nya stödformer riskerar att öka regelbördan och den administrativa komplexiteten, även om de är välmenande eller obligatoriska. Vi ser därför hellre **en förstärkt ekoersättning samt ökade möjligheter till investeringsstöd som bättre verktyg för att stimulera omställning och långsiktigt hållbar produktion**.

Eftersom samma regler och krav gäller redan under omställningsperioden till ekologisk produktion anser vi att **ekoersättningen bör utgå från dag ett**. En fungerande ekoersättning från start minskar behovet av separata stödformer och skapar tydlighet för lantbrukaren.

Om ett särskilt omställningsstöd ändå bedöms nödvändigt bör det vara enkelt utformat, tidsbegränsat (exempelvis 2–3 år) och i första hand **syfta till att täcka certifieringskostnader** samt eventuella rådgivningskostnader. På så sätt kan stödet underlätta omställningen utan att skapa ytterligare administration eller parallella regelverk.

Vi noterar med oro den snabbt växande satsningen på regenerativt jordbruk i Europa, där stora pengar pumpas in utan att det finns tydliga regelverk eller certifieringssystem. I praktiken innebär många av de föreslagna metoderna för regenerativt jordbruk en reducerad jordbearbetning, vilket ofta leder till ett ökande behov av kemiska bekämpningsmedel. Att stödja sådana system utan regelverk innebär en risk för stora ekonomiska flöden utan garanti för miljönytta eller

hållbarhet, och skapar dessutom ett otydligt regelverk som är svårt att övervaka. Om regenerativt jordbruk och extensiv djurhållning ska omfattas av EU-stöden, måste detta ske med **tydliga kriterier och robusta kontrollmekanismer**, annars riskerar systemet att bli en väg för obegränsad subventionering utan reell samhällsnytta.

Avbyttjänster inom jordbruket - Artikel 17

Ett system med avbyttjänster kan vara ett viktigt verktyg för att både **förbättra arbetsvillkoren inom lantbruket och attrahera unga till branschen**, där det idag råder brist på arbetskraft. Erfarenheter från Finland visar att avbyttjänster kan fungera väl, där systemet finansieras via det sociala trygghetssystemet snarare än genom den gemensamma jordbrukspolitiken.

Lantbrukare, oavsett företagsstorlek, behöver rimliga förutsättningar för semester, återhämtning och ett hållbart arbetsliv. Samtidigt är det **avgörande att politiken tydligt tar ställning för att bevara mindre och medelstora lantbruk**, då dessa är centrala både för nationell beredskap och för en mer robust och motståndskraftig livsmedelsproduktion i Sverige - och det är idag dessa företag som är i störst behov av avbyttjänster. Att **stärka lönsamheten och hållbarheten för dessa företag** är kanske den viktigaste aspekten, då hamnar avbyttjänster i skymundan.